

Asia: HE 126/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain muuttamisesta; Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan talousvaliokunnalle

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esille kysymys mahdollisuudesta varmistaa nykyistä tehokkaammin ja ennakollisesti kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden edellyttämät seikat lupaharkinnassa. Kysymys liittyy myös tilanteisiin, joissa malminetsintäoikeus tai kaivoslupa voisi myöhemmin päätyä EU:n ulkopuolisille toimijoille.

Valiokunta pyytää arvioimaan myös asiaan liittyviä mahdollisia sääntelyratkaisuja ja niiden tarvetta ja ottamaan lausunnossanne huomioon myös EU:n ja Kanadan välisen CETA-sopimuksen vaikutukset.

Suomi on kirjannut CETA-sopimuksen sijoitusten markkinoillepääsyä koskeviin velvoitteisiin, että Suomi varaa oikeuden vaatia ETA-kotipaikkaa/asuinpaikkaa kaivoslupahakijalta. Vastaavat varaukset on tehty myös muissa Euroopan unionin vapaakauppasopimuksissa.

Lisäksi CETA-sopimuksessa sen osapuolet sitoutuvat kansainvälisen turvallisuuden, demokratian, ja oikeusvaltioperiaatteen merkityksen huomioimiseen kansainvälisen kaupan ja talousyhteistyön kehitykselle.

CETA-sopimuksen sijoitusten suoja koskevassa 8.9 artiklassa määrätään, että luvun soveltamista varten osapuolet vahvistavat uudelleen oikeutensa toteuttaa alueellaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kansanterveyden, turvallisuuden, ympäristön tai yleisen moraalien suojelemiseksi, sosiaalista suojelua tai kuluttajansuojaa varten sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseksi ja suojelemiseksi.

Sopimuksen varauksia ja poikkeuksia koskevissa 8.16–8.17 artikloissa määrätään etujen kieltämisestä ja muodollisista vaatimuksista. Artikloiden mukaan osapuoli voi kieltää luvun mukaiset edut, kun toimenpide liittyy kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitoon. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi pakotteet tietyn maan tiettyjä toimijoita kohtaan.

CETA-sopimuksen poikkeuksia koskevassa 28.3 artiklassa määritellään sopimuksen yleiset poikkeukset ja niiden soveltaminen. CETA-sopimus ei estä syrjimättömiä toimia, jotka ovat tarpeen yleisen turvallisuuden, moraalien tai yleisen järjestyksen suojelemiseksi taikka ihmisten, eläinten tai kasvien elämän suojelemiseksi. Yleiseen turvallisuuteen ja järjestykseen liittyviä poikkeuksia voidaan käyttää ainoastaan, kun johonkin yhteiskunnallisesti perustavanlaatuisen etuun kohdistuu aito ja vakava uhka.

Ulkoministeriö toteaa, että Euroopan unionin vapaakauppasopimuksissa Suomi varaa oikeuden vaatia ETA-kotipaikkaa/asuinpaikkaa kaivoslupahakijalta. Lisäksi esimerkiksi CETA-sopimus mahdollistaa kansalliseen turvallisuuteen liittyvät toimet myös kaivosalalla. Kynnys kansallisen turvallisuuden nojalla tehtäviin toimiin on kuitenkin tärkeä pitää korkeana, jotta niitä ei käytettäisi protektionistisiin tarkoituksiin. Kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden käytännön toteuttaminen kaivoslain puitteissa vaatii ulkoministeriön näkemyksen kuitenkin tarkempaa jatkoselvittämistä esimerkiksi ulkomaisten yritystojen seurannan näkökulmasta. +++